

WNUK Aneta

„KLUB PANCERNIKA GUSTAWA” – EWALUACJA PROGRAMU EDUKACYJNEGO O TEMATYCE BEZPIECZEŃSTWA PRZEZNACZONEGO DLA PRZEDSZKOLI I SZKÓŁ PODSTAWOWYCH

Streszczenie

Program edukacyjny KLUB PANCERNIKA GUSTAWA jest elementem ogólnopolskiej kampanii KLUB PANCERNIKA KLIKA W FOTELIKACH realizowanej od 2005 roku.

KLUB PANCERNIKA GUSTAWA był organizowany przez Instytut Transportu Samochodowego pod patronatem Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz Ośrodka Rozwoju Edukacji w roku szkolnym 2012/2013. Celem programu było zapoznanie dzieci w wieku 4-12 lat z wybranymi zagadnieniami bezpieczeństwa ze szczególnym uwzględnieniem bezpiecznych zachowań na drodze. Artykuł opisuje ewaluację tego programu edukacyjnego.

Program to opis możliwego w przyszłości przebiegu działań, powiązanych wspólnym celem. Można go zdefiniować jako plan działań, a więc dokument wskazujący strategię osiągnięcia założonych celów lub rezultatów.

Według Wincentego Okonia program nauczania, to przedstawienie celów, treści oraz metod nauczania i uczenia się danego przedmiotu. [4]

Zdaniem Hanny Komorowskiej program nauczania może mieć dwie postacie. Pierwsza z nich – to wykaz materiału nauczania przeznaczonego do realizacji, stanowiący zestaw mniej lub bardziej uszczegółowionych haseł programowych. Nie wprowadza się tu uszeregowania tych haseł, nie narzuca się ich układu ani nie zestawia w szersze bloki programowe, pozostając przy prostym wyliczeniu kwestii, których nie wolno pominąć w procesie nauczania. Takie rozwiązanie programowe, określane zazwyczaj jako inwentarz, bywa stosowane gdy próbuje się wprowadzić jednolite rozwiązania programowe dla instytucji oświatowych funkcjonujących w bardzo różnych kontekstach. Postać druga – na inwentarz w postaci wykazu haseł narzuca się dodatkowo system szeregowania treści, określając zarazem ich rozplanowanie. Połączenie tych dwóch procesów daje w efekcie klasyczny program nauczania. [2, 3]

Program edukacyjny KLUB PANCERNIKA GUSTAWA jest elementem ogólnopolskiej kampanii KLUB PANCERNIKA KLIKA W FOTELIKACH realizowanej od 2005 roku, znanej doskonale dzieciom, ich rodzicom i nauczycielom. Jej celem jest zachęcenie dzieci, a poprzez dzieci i rodziców do podróżowania samochodem w odpowiednich, prawidłowo zamocowanych zabezpieczeniach.

KLUB PANCERNIKA GUSTAWA był organizowany przez Instytut Transportu Samochodowego pod patronatem Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz Ośrodka Rozwoju Edukacji w roku szkolnym 2012/2013.

Celem programu było zapoznanie dzieci w wieku 4-12 lat z wybranymi zagadnieniami bezpieczeństwa ze szczególnym uwzględnieniem bezpiecznych zachowań na drodze.

Wszystkie szczegóły na temat programu zostały zamieszczone na stronie internetowej www.klubpancernika.pl w zakładce KLUB PANCERNIKA GUSTAWA oraz wysłane do losowo wytypowanych szkół w Polsce.

Na program składał się cykl ośmiu spotkań realizowanych raz w miesiącu, który obejmował następujące zagadnienia:

- Co to jest bezpieczeństwo? (październik), (pojęcie bezpieczeństwa; pojęcie bezpieczeństwa ruchu drogowego; znaczenie bezpieczeństwa w codziennym życiu; ja jako osoba mająca wpływ na bezpieczeństwo własne i innych),
- Piesi uczestnicy ruchu (listopad), (grupy uczestników ruchu drogowego; nieprawidłowe zachowania dzieci-pieszycy w ruchu drogowym i sposoby ich unikania; ćwiczenie bezpiecznego poruszania się w ruchu drogowym dla dzieci młodszych i obserwacja zachowań pieszych w ruchu drogowym dla dzieci starszych; sposoby zwiększenia swojej widoczności na drodze),
- Rowerzyści (grudzień), (wyposażenie roweru; przygotowani roweru do sezonu; stosowanie elementów ochronnych; prawidłowe postępowanie rowerzysty w ruchu drogowym),
- Transport szkolny i publiczny/zachowanie na przystanku (styczeń), (zasady prawidłowego zachowania podczas oczekiwania, wsiadania/wysiadania i jazdy autobusem; niebezpieczne strefy wokół autobusu),
- Foteliki i pasy bezpieczeństwa (luty), (cel stosowania fotelików i pasów bezpieczeństwa; budowa i działanie fotelików i pasów bezpieczeństwa; skutki niestosowania i nieprawidłowego użytkowania fotelików i pasów bezpieczeństwa; prawidłowego mocowanie fotelików w samochodzie),
- Bezpieczeństwo w domu (marzec),(zasady bezpieczeństwa w domu i okolicy; źródła niebezpieczeństwa w domu i okolicy; oznakowanie substancji niebezpiecznych),
- Bezpieczna zabawa (kwiecień), (określenie co to jest bezpieczne/niebezpieczne miejsce do zabawy; ocena bezpiecznego miejsca do zabawy zasady bezpiecznej zabawy; zachowanie wobec innych osób obecnych w miejscu zabawy; właściwy ubiór do zabawy; kontakt z nieznaną osobą; postępowanie w sytuacji kryzysowej, np. zaczepianie przez obcą osobę, zranienie; elementy pierwszej pomocy),
- Bezpieczne wakacje (maj), (zasady bezpiecznego odpoczynku nad wodą, w lesie, w górach, podczas podróży/wycieczki, podczas zabawy, w domu, w sklepie; wskazówki wakacyjne wspierające bezpieczeństwo).

Zestaw pancernika Gustawa, otrzymywała placówka po zakwalifikowaniu się do akcji. Zawierał on:

- 8 scenariuszy zajęć o tematyce bezpieczeństwa wraz z załącznikami o podanej wyżej tematyce,
- plakaty KLUBU PANCERNIKA,
- legitymację członkowską KLUBU PANCERNIKA,
- książeczki pt. „Tydzień z pancernikiem Gustawem”,
- ulotki informacyjną nt. fotelików i pasów bezpieczeństwa,
- naklejki,
- plany lekcji,
- maskotki pancernika.

Każde dziecko w klubie otrzymało nieodpłatnie legitymację członkowską klubu, książeczkę pt. „Tydzień z pancernikiem Gustawem”, ulotkę informacyjną nt. fotelików i pasów bezpieczeństwa, naklejkę, plan lekcji i maskotkę.

Bezpłatny ZESTAW PANCERNIKA GUSTAWA mogła otrzymać każda zorganizowana grupa, której opiekun zdecydował się zorganizować i poprowadzić KLUB PANCERNIKA GUSTAWA w swojej placówce (przedszkolu, szkole podstawowej, świetlicy, itp.).

Klub mógł organizować swoje spotkania podczas zajęć szkolnych lub poza nimi; dla całej placówki, wybranej klasy lub tylko dla chętnych dzieci. Organizator przewidywał, że w roku szkolnym 2012/2013 w akcji pilotażowej może wziąć udział maksymalnie 100 placówek. Ostatecznie przyjęto ich 147. W wielu z nich były oddziały przedszkolne i szkoły podstawowej.

Zgłoszenie placówki było równoznaczne z wypełnieniem sugestii organizatora dotyczących tego w jaki sposób powinien funkcjonować KLUB PANCERNIKA w placówce. Udział w akcji nie poległ jedynie na odebraniu od Instytut Transportu Samochodowego ZESTAWU PANCERNIKA. Liczono na aktywność i kreatywność opiekunów klubu w prowadzeniu zajęć i dostosowywaniu ich programu do potrzeb danej placówki. Udział w akcji był dobrowolny i nie wiązał się z podpisywaniem żadnych dokumentów.

Zgodnie z założeniami, klub powinien prowadzić pełnoletni opiekun i to od niego zależało w jaki sposób zorganizuje go w swojej placówce. Po zgłoszeniu się do akcji opiekun klubu otrzymywał swój login i hasło umożliwiające dostęp do platformy internetowej z której raz w miesiącu mógł pobrać scenariusz spotkania dla członków klubu wraz z załącznikami. Scenariusze zajęć były proste i możliwe do realizacji przez wszystkie placówki niezależnie od usytuowania geograficznego i zaplecza technicznego, mogły je realizować osoby nie będące nauczycielami wychowania komunikacyjnego, można było realizować je w całości, wykorzystywać tylko niektóre elementy, dowolnie je modyfikować lub podzielić scenariusze na większą liczbę krótszych spotkań. Każdy z nich przygotowany był w oddzielnej wersji dla poszczególnych grup wiekowych. Łącznie przygotowano zatem 24 scenariusze z załącznikami.

Spotkania należało przeprowadzić w przewidzianej kolejności. Zadaniem opiekuna klubu było przeprowadzenie zgodnie z zaproponowanym scenariuszem ośmiu spotkań dla dzieci, w okresie od października 2012 do maja 2013 roku. Do każdego scenariusza załączono ilustracje i ćwiczenia oraz zaplanowano elementy do realizacji w domu (dla grup młodszych dzieci razem z rodzicami lub rodzeństwem). Zadaniem prowadzącego klubu było w ramach możliwości, powielić materiały potrzebne do realizacji zajęć dla wszystkich uczestników klubu. Wiele zadań przewidziano do realizacji w grupach.

Prowadzący klubu o pojawieniu się poszczególnych scenariuszy byli informowani mailowo.

Pomysłodawcom klubu zależało, aby przygotować cykl zajęć poświęconych głównym zagadnieniom związanym z bezpieczeństwem o przemyślanej, stanowiącej całość treści i podanych w atrakcyjnej formie. Gadzety kampanii stanowiły jedynie element mający na celu uzupełnienie i podniesienie atrakcyjności zajęć. [1]

W programie łącznie wzięło udział 13 613 dzieci ze 105 przedszkoli (7 030 dzieci), 61 placówek z kształceniem zintegrowanym (4 021 dzieci) i 37 z klasami 4-6 (2 562).

Po zakończeniu programu wszystkich realizatorów zgodnie ze wcześniejszymi ustaleniami poproszono o wypełnienie ankiety ewaluacyjnej. Z wysłanych 147 ankiet, otrzymano 66.

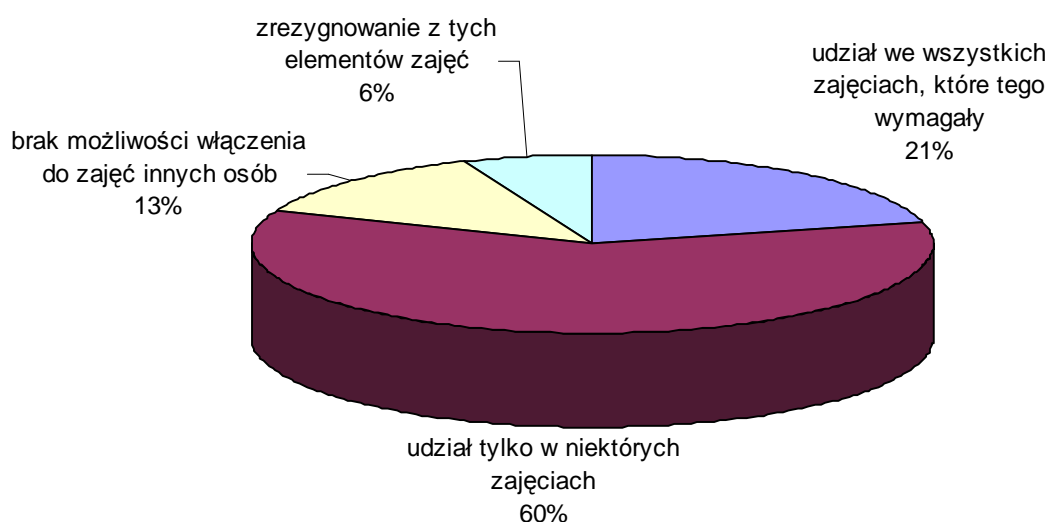
Według informacji dostarczonych przez respondentów zajęcia klubu były prowadzone w przedszkolu (46% uczestników), szkole podstawowej w klasach 1-3 (27%), 4-6 (18%) i w formie zajęć pozaszkolnych (9%). N=100

Klub działał na wsi (37% uczestników) i w miastach o różnej liczbie mieszkańców (do 20 tys. mieszkańców – 23%, do 50 tys. mieszkańców – 13%, powyżej 50 tys. mieszkańców – 27%). N=66

Według respondentów zdecydowaną większość zajęć klubu zrealizowano zgodnie z jego założeniami (91%). 9% respondentów nie zrealizowało spotkań klubu zgodnie z wytycznymi organizatorów akcji i nie podało uzasadnienia. N=64

Zajęcia klubu były prowadzone ściśle według scenariuszy (17% nauczycieli) według scenariuszy i częściowo według własnych treści/materiałów (60% nauczycieli), częściowo według scenariuszy (23% nauczycieli). N=68

Zgodnie z zaleceniami poszczególnych scenariuszy w zajęciach brały udział inne osoby, np. rodzice, policjant itd. Jednak nie we wszystkich, które tego wymagały.

N=68

Rys. 1. Udział innych osób w zajęciach klubu zgodnie z założeniami scenariuszy.

Źródło: Opracowanie własne.

Dzieci uczestniczące w zajęciach klubu realizowały część pozalekcyjną (zajęcia praktyczne, zadania domowe) (37%), ale najczęściej były to tylko wybrane elementy tych zajęć (56%). 7% nauczycieli zrezygnowało z tej części programu. N=67

Respondenci uznali program za ciekawy (42%) i bardzo ciekawy (43%). Według 15% respondentów niektóre elementy były ciekawe, a inne mniej. N= 66

Według respondentów klubu częstotliwość realizacji zajęć raz w miesiącu była wystarczająca. Zajęcia raz na miesiąc określiło jako za rzadkie 12% respondentów. N=68

Dysponując ocenami 1-5 gdzie 1 to bardzo źle a 5 to bardzo dobrze respondenci ocenili szatę graficzną programu w większości na bardzo dobrze (64%, dobrze – 24%, dostatecznie – 12%). Podobnie ocenili treść programu (bardzo dobrze – 64%, dobrze – 32%, dostatecznie – 4%). N=65

Zdaniem respondentów większość zajęć podobała się dzieciom. Nie było zajęć, które dzieciom by się nie podobały.

Pomysłodawcy klubu zwrócili się do respondentów o zaproponowanie tematów, o które w przyszłości można byłoby wzbogacić zajęcia. Zaproponowane tematy stanowiły rozwinięcia elementów zagadnień zawartych już w scenariuszach np. kontakt z obcą osobą, ale i nowe zagadnienia. Zaproponowano temat poświęcony, bezpańskim zwierzętom, bezpiecznemu internetowi, agresji wśród dzieci, bezpieczeństwu na przejazdach kolejowych, pierwszej pomocy i numerom alarmowym, bezpieczeństwu w zimie i podczas ferii zimowych.

Respondenci mieli możliwość wyrażenia swojej opinii na temat programu także w formie opisowej. Prowadzący kluby wskazali, że materiały klubu bardzo im się podobały, zaś w szczególności maskotka pancernika i książeczka. Za niedogodność uznano konieczność

drukowania materiałów do ćwiczeń dla dzieci dostępnych w kolorowych załącznikach. Wskazywano na braki sprzętowe w szkołach w tym zakresie. Nieliczni respondenci uznali, że niektóre treści były zbyt trudne/łatwe dla poszczególnych grup, a niekiedy, że nie odpowiadają potrzebom danej społeczności.

Każda z placówek biorących udział w programie po jego zakończeniu mogła przesać sprawozdanie z jego realizacji. Niektóre umieszczono na stronie internetowej klubu pancernika.

98% respondentów zadeklarowało, że w następnym roku jeśli akcja byłaby kontynuowana chcieliby w niej nadal uczestniczyć.

Pomysłodawcy akcji zebrali dane informatyczne o częstotliwości pobrań ze strony internetowej scenariuszy i załączników przez prowadzących zajęcia. Uznano, że każdy prowadzący mógł korzystać z kilku komputerów lub nawet przekazać swój login i hasło innej osobie. Wszystkie materiały ZESTAWU PANCERNIKA GUSTAWA są dostępne również w wersji elektronicznej. Ponadto na stronie internetowej umieszczone są wszystkie materiały dotyczące kampanii KLUB PANCERNIKA KLIKA W FOTELIKACH z poprzednich edycji (gry, scenariusze zajęć, spoty telewizyjne, radiowe i wersja karaoke, plakaty itd.), które można wykorzystywać na zajęciach. Wprowadzane są także nowe elementy. Wszystkie materiały oprócz scenariuszy i ich załączników nie wymagały logowania.

Tab. 1. Liczba pobranych scenariuszy i załączników do przeprowadzenia zajęć KLUBU PANCERNIKA GUSTAWA w stosunku do liczby placówek biorących udział w programie.

	Przedszkole (105 zgłoszonych placówek)	przedszkole załączniki	klasy 1-3 (61 zgłoszonych placówek)	klasy 1-3 załączniki	klasy 4-6 (37 zgłoszonych placówek)	klasy 4-6 załączniki	Suma pobrania materiałów
scenariusz nr 1: Co to jest bezpieczeństwo?	78	86	38	42	32	21	297
scenariusz nr 2: Pieśni uczestnicy ruchu	125	125	74	67	47	55	493
scenariusz nr 3: Rowerzyści	138	118	50	58	50	55	469
scenariusz nr 4: Transport szkolny i publiczny/zachowanie na przystanku	99	85	59	52	34	38	367
scenariusz nr 5: Foteliki i pasy bezpieczeństwa	85	70	49	52	51	58	365
scenariusz nr 6: Bezpieczeństwo w domu	67	52	25	26	26	26	222
scenariusz nr 7: Bezpieczna zabawa	45	37	20	17	13	10	142
scenariusz nr 8: Bezpieczne wakacje	43	36	37	30	9	3	158
						suma	2513

Źródło: Opracowanie własne.

Z tabeli wynika zatem, że pomimo szczerych chęci wzięcia udziału w programie i zapoznania się wcześniej z warunkami jego funkcjonowania i tematyką wielu nauczycieli go nie zrealizowało. Nie jest więc zatem zaskoczeniem, że propozycje nowych tematów pokrywają się z elementami już istniejącymi.

Organizatorzy uwzględnili fakt, że nie wszystkie dzieci mogą chcieć i mieć możliwość przystąpić do zorganizowanego klubu. Stąd też dzieci raz na miesiąc mogły samodzielnie lub z rodzicami realizować zadania będące elementem klubu internetowego Gustawa. Rodzice mogli też wygrać maskotkę pancernika i inne materiały kampanii dla swojego dziecka biorąc udział w konkursie. Podobnie nauczyciele poprzez udział w konkursie na scenariusz o tematyce brd, którzy nie zdążyli się zgłosić do klubu mieli możliwość wygrania zestawu pancernika Gustawa dla dowolnej liczby uczestników i przyłączenia się do klubu. Oba konkursy cieszyły się znikomym powodzeniem.

Realizując działania na rzecz szeroko rozumianej poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego często słyszymy, że jeśli nasza praca przyczyni się do uratowania choćby jednego życia, zmieni postawę choćby jednej osoby lub jej poglądy związane z bezpieczeństwem drogowym możemy uznać, że podjęte wysiłki zostały dobrze zainwestowane. Jednak każde działanie, nawet służące zdrowiu i bezpieczeństwu obywateli musi być efektywne, a więc uzyskane korzyści muszą być adekwatne do poniesionych nakładów pracy, kosztów itd.

Po przeanalizowaniu ankiet otrzymanych od respondentów oraz danych informatycznych organizatorzy akcji uznali, że w roku szkolnym 2013/2014 program nie będzie kontynuowany pomimo pozytywnych komentarzy i ciepłego przyjęcia. Dotychczasowe materiały klubu będą dostępne bez konieczności logowania się, także wszyscy zainteresowani nauczyciele będą mogli je pobierać dowolnie. Załączniki do scenariuszy będą dostępne także w formie czarno-białej, by ułatwić pracę osobom bez kolorowych drukarek. Obecnie trwają prace nad nową koncepcją klubu.

BIBLIOGRAFIA

1. klub pancernika.pl/klub-pancernika-2013 (23.07.2013)
2. Komorowska H., Konstrukcja, realizacja i ewaluacja programu nauczania, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 1996.
3. Komorowska, H., O programach prawie wszystko, WSiP, Warszawa 1999.
4. Okoń W., Słownik pedagogiczny, PWN, Warszawa 1981.

„ARMADILLO GUSTAV CLUB” – AN EVALUATION OF THE EDUCATIONAL SAFETY PROGRAM DEDICATED TO KINDERGARTENS AND PRIMARY SCHOOLS

Abstract

The educational program ARMADILLO GUSTAV CLUB is a part of the nationwide campaign ARMADILLO CLUB ALWAYS BELTS UP implemented since 2005.

ARMADILLO GUSTAV CLUB was organized by Motor Transport Institute under the patronage of the Ministry of Education and Development of Education Centre in the school year 2012/2013. The aim of the program was to introduce children aged 4-12 years with selected safety issues with particular regard to safe behaviors on the road. This paper describes an evaluation of this educational program.

Autor:

mgr **Aneta Wnuk** – Instytut Transportu Samochodowego, Centrum Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego, ul. Jagiellońska 80, 03-301 Warszawa, e-mail: aneta.wnuk@its.waw.pl